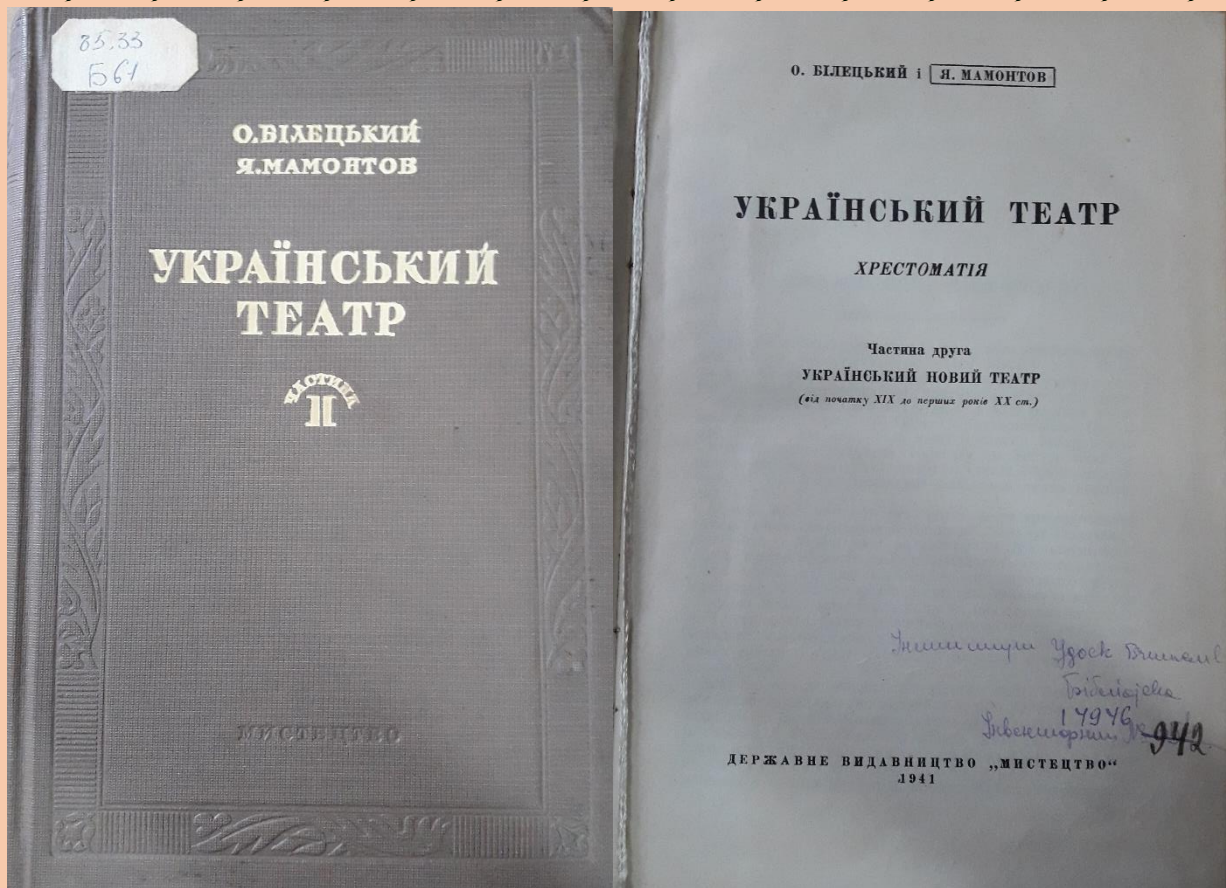

Розповіді про український театр

Інформаційна сторінка до
**Міжнародного дня
театру**

Білецький О., Мамонтов Я. Український театр. Хрестоматія. Ч. 2. Український новий театр (від початку XIX до перших років XX ст.) / О. Білецький, Я. Мамонтов; ред. О. Борщаговський. – Харків : Державне видавництво «Мистецтво», 1941. –359 с.

Хрестоматія з історії українського класичного театру укладена літературознавцем Олександром Білецьким та письменником, істориком української драматичної літератури й театру Яковом Мамонтовим.

Книга унікальна і досить рідкісна. Як видно, вийшла вона у 1941-му році, а підписана до друку у лютому цього ж року, перед початком нападу німецько-фашистської навали на територію бувшого СРСР. На жаль в бібліотеці зберіглася лише частина друга цього видання. Невідомо, скільки частин планувалося видати, а також у книзі не вказано, хто автор передмови, очевидно, ті ж автори, що і в заголовку. Книга надзвичайно пізнавальна, змістовна та інформативна саме в тому плані, що подає коротку історію розвитку українського театру у XIX столітті, містить стислі характеристики творчості відомих та не надто відомих українських драматургів і тексти їхніх вистав, а також розповіді про значимих акторів, режисерів, слогоди про них. Реліквій

патріотизм та любов до українського драматичного мистецтва пронизує цю рідкісну і цінну книгу. Варто подати зміст книги, щоб читач міг зрозуміти її цінність та важливість для нащадків.

ЗМІСТ

УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР В ХІХ СТ.

І. КОТЛЯРЕВСЬКИЙ

Біографія

«Наталка-Полтавка»

В. ГОГОЛЬ

Біографія

«Простак»

Г, КВІТКА-ОСНОВ'ЯНЕНКО

Біографія

«Сватання на Гончарівці»

Історія театру в Харкові

Я. КХАРЕНКО

Біографія

«Чорноморці»

Т. ШЕВЧЕНКО

Біографія

«Назар Стодоля»

М. ЩЕПКІН

Біографія

З «Записок актора М.С. Щепкіна»

З оповідань М.С. Щепкіна

З спогадів про М.С. Щепкіна

К. СОЛЕНИК

Біографія

Н. Мизко ---Спомин про Соленика

С. ГУЛАК-АРТЕМОВСЬКИЙ

Біографія

«Запорожець за Дунаєм»

Український театр і царська цензура

Указ 1876 г.

Г. Ашкаренко – Спомин про першу українську групу

М. КРОПИВНИЦЬКИЙ

Біографія

«Глитай або ж павук»

«По ревізії»

З листування М. Кропивницького

З театральних спогадів

О. Суворін – Кропивницький як актор і режисер

О. Суворін – Кропивницький в «Безталанній» Карпенка-Карого
І. Мар'яненко – Творчий метод М. Кропивницького

М. СТАРИЦЬКИЙ

Біографія
«Ой, не годи, Грицю»

І. КАРПЕНКО-КАРИЙ

Біографія
«Сава Чалий»
«Хазяїн»

С. Тобілевич – Життя івана Тобілевича

І. Карпенко-Карий – П. Саксаганський – Записка до з'їзду театральних

діячів

М. ЗАНЬКОВЕЦЬКА

Біографія
Адреса київських робітників М.К. Заньковецькій
О. Суворін – М. Заньковецькій в «Наймичці»
І. Нечуй-Левицький – М. Заньковецька в «Ціганці Азі» та «Глитаї»
І. Мар'яненко – М. Заньковецька – геніальна українська артистка
Б. Романицький – Про сценічну творчість М. Заньковецької
М. Заньковецька – Доповідь першому всеросійському з'їздові

сценічних діячів

Лист до редакції

М. САДОВСЬКИЙ

Біографія
Мої театральні згадки
І. Мар'яненко – М. Садовський як актор і режисер

П. САКСАГАНСЬКИЙ

Біографія
Як я працюю над роллю
По шляху життя
І. Мар'яненко – П. Саксаганський як актор і режисер

Г. ЗАТИРКЕВИЧ-КАРПИНСЬКА

Біографія
Г. Затиркевич-Карпинська (із книги «Корифеи украинского театра»

К., 1901 р.)

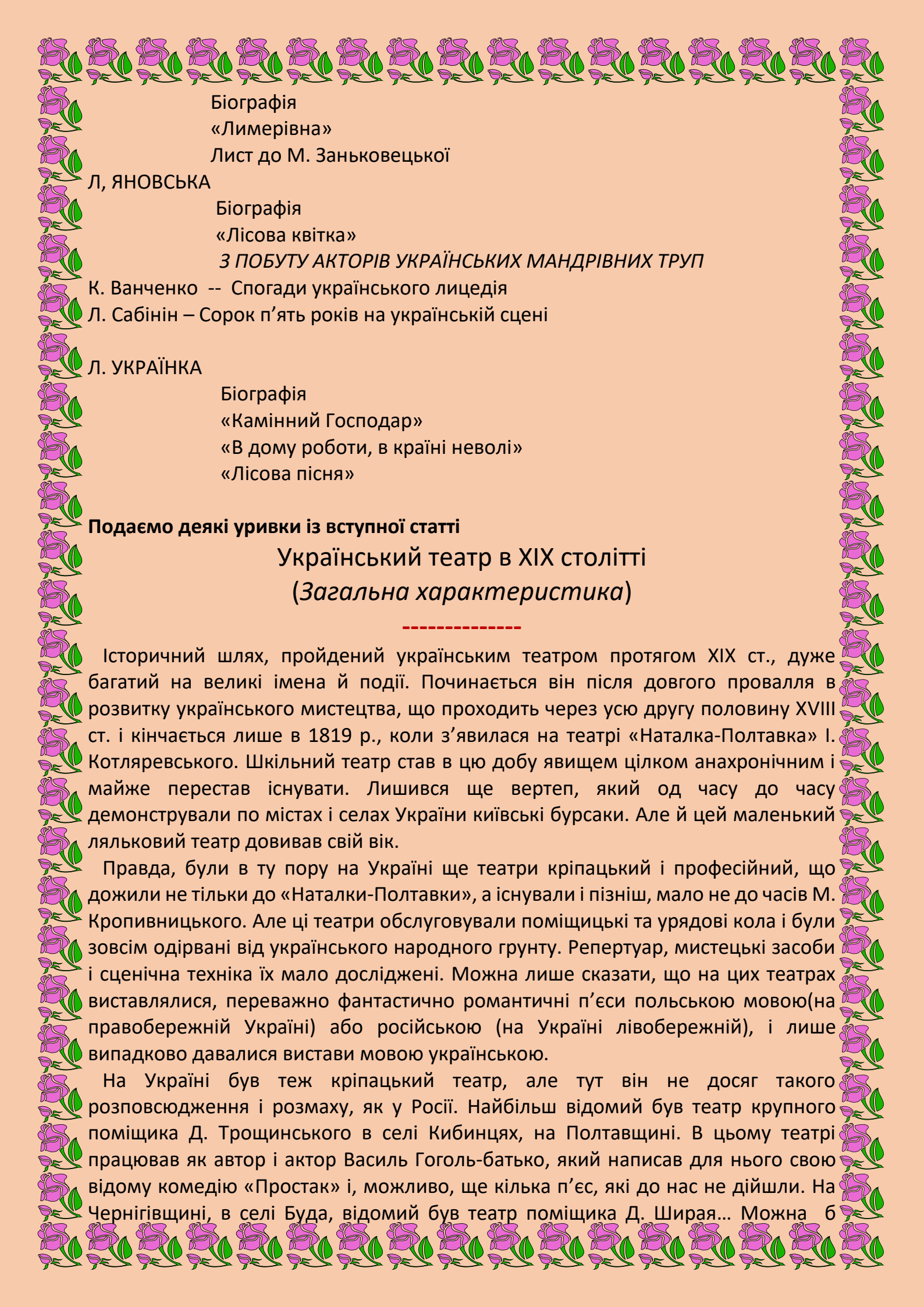
І, ФРАНКО

Біографія
«Украдене щастя»

Б. ГРІНЧЕНКО

Біографія
«Степовий гість»

П. МИРНИЙ

Біографія
«Лимерівна»
Лист до М. Заньковецької

Л, ЯНОВСЬКА

Біографія
«Лісова квітка»
З ПОБУТУ АКТОРІВ УКРАЇНСЬКИХ МАНДРІВНИХ ТРУП

К. Ванченко -- Спогади українського лицедія

Л. Сабінін – Сорок п'ять років на українській сцені

Л. УКРАЇНКА

Біографія
«Камінний Господар»
«В дому роботи, в країні неволі»
«Лісова пісня»

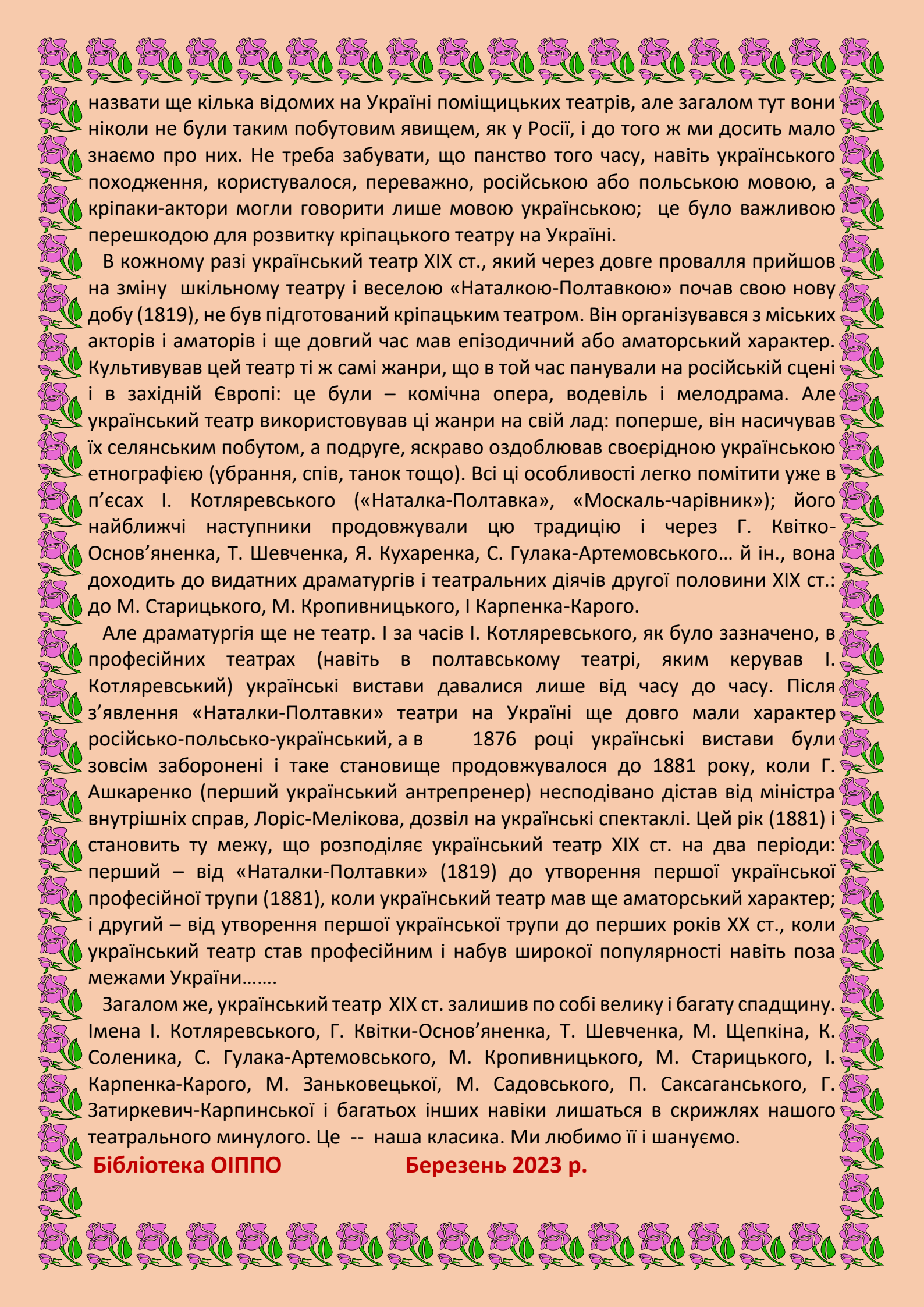
Подаємо деякі уривки із вступної статті

Український театр в ХІХ столітті (Загальна характеристика)

Історичний шлях, пройдений українським театром протягом ХІХ ст., дуже багатий на великі імена й події. Починається він після довгого провалля в розвитку українського мистецтва, що проходить через усю другу половину ХVІІІ ст. і кінчається лише в 1819 р., коли з'явилася на театрі «Наталка-Полтавка» І. Котляревського. Шкільний театр став в цю добу явищем цілком анахронічним і майже перестав існувати. Лишився ще вертеп, який од часу до часу демонстрували по містах і селах України київські бурсаки. Але й цей маленький ляльковий театр довивав свій вік.

Правда, були в ту пору на Україні ще театри кріпацький і професійний, що дожили не тільки до «Наталки-Полтавки», а існували і пізніш, мало не до часів М. Кропивницького. Але ці театри обслуговували поміщицькі та урядові кола і були зовсім одірвані від українського народного ґрунту. Репертуар, мистецькі засоби і сценічна техніка їх мало досліджені. Можна лише сказати, що на цих театрах виставлялися, переважно фантастично романтичні п'єси польською мовою (на правобережній Україні) або російською (на Україні лівобережній), і лише випадково давалися вистави мовою українською.

На Україні був теж кріпацький театр, але тут він не досяг такого розповсюдження і розмаху, як у Росії. Найбільш відомий був театр крупного поміщика Д. Трощинського в селі Кибинцях, на Полтавщині. В цьому театрі працював як автор і актор Василь Гоголь-батько, який написав для нього свою відому комедію «Простак» і, можливо, ще кілька п'єс, які до нас не дійшли. На Чернігівщині, в селі Буда, відомий був театр поміщика Д. Ширая... Можна б

назвати ще кілька відомих на Україні поміщицьких театрів, але загалом тут вони ніколи не були таким побутовим явищем, як у Росії, і до того ж ми досить мало знаємо про них. Не треба забувати, що панство того часу, навіть українського походження, користувалося, переважно, російською або польською мовою, а кріпаки-актори могли говорити лише мовою українською; це було важливою перешкодою для розвитку кріпацького театру на Україні.

В кожному разі український театр XIX ст., який через довге провалля прийшов на зміну шкільному театру і веселою «Наталкою-Полтавкою» почав свою нову добу (1819), не був підготований кріпацьким театром. Він організувався з міських акторів і аматорів і ще довгий час мав епізодичний або аматорський характер. Культивував цей театр ті ж самі жанри, що в той час панували на російській сцені і в західній Європі: це були – комічна опера, водевіль і мелодрама. Але український театр використовував ці жанри на свій лад: поперше, він насичував їх селянським побутом, а подруге, яскраво оздоблював своєю українською етнографією (убрання, спів, танок тощо). Всі ці особливості легко помітити уже в п'єсах І. Котляревського («Наталка-Полтавка», «Москаль-чарівник»); його найближчі наступники продовжували цю традицію і через Г. Квітко-Основ'яненка, Т. Шевченка, Я. Кухаренка, С. Гулака-Артемівського... й ін., вона доходить до видатних драматургів і театральних діячів другої половини XIX ст.: до М. Старицького, М. Кропивницького, І Карпенка-Карого.

Але драматургія ще не театр. І за часів І. Котляревського, як було зазначено, в професійних театрах (навіть в полтавському театрі, яким керував І. Котляревський) українські вистави давалися лише від часу до часу. Після з'явлення «Наталки-Полтавки» театри на Україні ще довго мали характер російсько-польсько-український, а в 1876 році українські вистави були зовсім заборонені і таке становище продовжувалося до 1881 року, коли Г. Ашкаренко (перший український антрепренер) несподівано дістав від міністра внутрішніх справ, Лоріс-Мелікова, дозвіл на українські спектаклі. Цей рік (1881) і становить ту межу, що розподіляє український театр XIX ст. на два періоди: перший – від «Наталки-Полтавки» (1819) до утворення першої української професійної трупи (1881), коли український театр мав ще аматорський характер; і другий – від утворення першої української трупи до перших років XX ст., коли український театр став професійним і набув широкої популярності навіть поза межами України.....

Загалом же, український театр XIX ст. залишив по собі велику і багату спадщину. Імена І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, Т. Шевченка, М. Щепкіна, К. Соленика, С. Гулака-Артемівського, М. Кропивницького, М. Старицького, І. Карпенка-Карого, М. Заньковецької, М. Садовського, П. Саксаганського, Г. Затиркевич-Карпинської і багатьох інших навіки лишаться в скрижлях нашого театального минулого. Це -- наша класика. Ми любимо її і шануємо.

Бібліотека ОІППО

Березень 2023 р.